

Parc de la Ciutadella. R. Moreno

Per una estratègia integradora, des del verd urbà als parcs metropolitans

Jaume Terradas i Serra

(Universitat Autònoma de Barcelona)

La ciutat que hem de fer en el futur ha de sustentar-se en quatre columnes, que podem simbolitzar amb quatre materials diferents. El primer d'aquests materials és, òbviament, el ciment (com a representant dels materials de construcció en general, pedra, acer, ferro, vidre, asfalt, etc.). El segon és la sílice (com a representant de les tecnologies de la informació i la comunicació, ordinadors, fibra òptica, cable, ones electromagnètiques, etc.). El tercer és la matèria gris (és a dir, la intel·ligència, el pensament, el coneixement, la ciència, la cultura en general). El quart és la clorofil·la (és a dir, l'entorn natural o treballat per l'home sobre elements naturals). Dit d'una altra manera, ens cal una ciutat capaç d'acollir persones i activitats, que impulsi decididament l'intercanvi i la comunicació, que aposti pel coneixement i que s'integri en el medi de forma no traumàtica.

El meu objectiu ací és parlar només del quart d'aquests eixos de futur, sens dubte el menys entès pels que, en definitiva, tenen la responsabilitat de prendre les grans decisions de futur (encara que les grans decisions hauriem de prendre-les entre tots, per la via del consens, no sempre és així com es fa...). Dic que és el menys entès perquè hi ha un notable grau de confusió sobre el sentit darrer del verd urbà i dels parcs metropolitans. Mirarem de considerar les diverses perspectives existents.

El punt de vista urbà

Com han de ser els espais vers urbans? Per a l'urbanita, el tema del verd urbà i els parcs periurbans té, essencialment, un vessant estètic i un vessant d'ús recreatiu, evidentment relacionats. Tots dos són punts de vista legítims i amb una molt llarga tradició. El verd urbà, siguin parcs, arbres dels carrers, patis enjardinats o jardins, terrasses verdes o, fins i tot, testos als balcons, és un element més dels paisatges de la ciutat construïda, o sigui, d'un sistema amb un elevat grau d'artificialització, o d'art-ialització (com proposa de dir-ne Roger, 2000). En aquesta perspectiva, no és cap disbarat que hi hagi, en una ciutat mediterrània, jardins romàntics amb arbres caducifolis, jardins de plantes suculentes o hivernacles amb plantes tropicals, com no ho és que s'emprin materials de construcció diferents de la pedra de Montjuïc o d'altres zones immediates. L'arquitecte o el jardiner creen aquests espais amb llibertat artística. Això no vol dir sense constriccions, per exemple econòmiques o tècniques (que també tenen els arquitectes per a fer cases).

Darrerament, es defensa, per part dels ecologistes i també des d'instàncies públiques, per exemple, des del mateix Ajuntament de Barcelona, l'ús de les plantes autòctones en el verd urbà. Això té un sentit eminentment pràctic: les plantes del país solen ser robustes en relació amb el clima local (tot i que la ciutat pot presentar un clima un xic particular) i en relació amb les plagues, són sovint barates, estan adaptades a una disponibilitat limitada d'aigua i, per tant, no necessiten tant de rec i tant consum d'aigua com d'altres que s'han emprat habitualment, etc. A més a més, les espècies exòtiques poden plantejar problemes importants en els sistemes naturals, si s'escampen més del compte. Són raonaments legítims. Ara, no són definitius. Hi ha plantes exòtiques que també tenen aquestes virtuts de resistència i baix consum, que fa molts anys que s'utilitzen sense efectes adversos, i que són molt apreciables per raons estètiques, per exemple. I, d'altra banda, si no s'opta sempre per les solucions més econòmiques en la construcció, tampoc és estrictament obligat fer-ho en el

verd urbà. De la mateixa manera que no tots els llibres es publiquen només en edicions populars de butxaca, i que no tot es fa amb formigó, no cal pensar que tots els jardins han de ser autòctons i d'una implacable austeritat. És bo fomentar l'estalvi, però no cal arribar a la gasiveria de no entendre que el verd urbà és un producte cultural, en el qual cal que hi hagi certa llibertat creativa, amb les restriccions habituals. Dit això, i amb tota contundència (és magnífic, per exemple, que Barcelona disposi d'alguns bells jardins amb notable valor artístic i cultural), la tendència a augmentar la sostenibilitat ha de promoure l'increment del verd i és bo que faci, de pas, pedagogia sobre l'estalvi. Sense dogmatismes i sense essencialismes, però amb una raonable prudència.

Quins i quants poden ser els espais verds? Però més que com són els espais verds, n'acostuma a preocupar la quantitat i extensió. En el cas de Barcelona, i a altres ciutats de l'àrea metropolitana, és evident que manquen espais verds que estiguin fàcilment a l'abast del ciutadà (és a dir, sense necessitat d'un llarg desplaçament). Els municipis miren de recuperar alguns espais per enjardinar o d'obrir antics jardins privats o que eren, per alguna raó, inaccessibles al públic; però les possibilitats solen ser limitades. Una part de la mancança es podria resoldre amb l'aprofitament d'espais interiors o elevats dins l'espai edificat, mitjançant el que es pot anomenar cobertes verdes. Això es fa des de molts anys enrere a països veïns, i requereix un conjunt de tècniques (per a evitar filtracions i altres problemes) que estan resoltes. A casa nostra s'ha fet molt poc, en part per desconeixement, en part perquè sovint no tenim teulades i sí terrats o terrasses, en part per no haver-se estudiat les plantes més apropiades al nostre cas, però sobretot per una qüestió cultural i de comercialització. Les cobertes verdes, especialment damunt les teulades d'indústries i magatzems de les plantes baixes, podrien donar lloc a una notable transformació estètica dels interiors de les illes de l'Eixample i, probablement, el manteniment podria originar una ben interessant experiència de participació ciutadana i un nou tipus de lleure, molt apropiat per a gent gran.

Vista aèria de la llera de la riera de Terrassa. ICC

R. Moreno

De tota manera, les cobertes verdes no substituiran la manca de grans espais verds en zones centrals de la xarxa urbana, com poden ser el Central Park de Nova York o el Retiro madrileny, que a Barcelona només estan una mica representats per la Ciutadella (Montjuïc, el Laberint, l'Oreneta són ja espais perifèrics). A Barcelona es poden recuperar alguns petits espais centrals, però difícilment tindran les dimensions de què parlem, mentre que Terrassa se n'ha pogut sortir millor gràcies al condicionament de la llera de la riera. És clar que l'àrea barcelonina evoluciona cap a una regió urbana, en la qual Collserola tindrà, cada cop més, un paper d'espai verd central. De tota manera, aquesta visió d'un territori ampliat no pot compensar el fet que, per a molts ciutadans, no hi ha espais verds de lleure a l'abast, o són massa petits i massa plens.

L'única compensació viable, en casos com el de Barcelona, sembla que hagi de ser impedir la urbanització dels parcs metropolitans i millorar-ne l'accés. És un plantejament aparentment raonable, si no es poden fer grans parcs centrals. Els parcs metropolitans són coberts de boscos, una part dels quals ja els podem considerar com a boscos periurbans. No són sistemes estrictament naturals, sinó fortament culturalitzats, per una llarga presència humana tradicional, i ara per l'afluència de gent de les ciutats, amb una demanda no pas de natura en sentit estricte, sinó, com hem dit al començament, recreativa i paisatgística.

El punt de vista de la conservació

Si fins ara hem adoptat el punt de vista més urbà, ara mirarem les coses des d'una òptica diferent: de la conservació. Alguns dels espais "naturals" més propers a les ciutats han estat els primers camps de batalla a favor de la conservació, precisament pel fet d'estar sotmesos a una més forta pressió urbanitzadora. A Catalunya, el Montseny, Montserrat o Sant Llorenç del Munt serien clars exponents d'això. Convertits en parcs metropolitans, una part d'aquests espais són considerats, sempre en l'òptica de la conservació, dipositaris d'un ric patrimoni natural que cal salvaguardar. Hi ha, doncs, un conflicte entre l'ús conservatiu i l'ús com a parc recreatiu.

R. Moreno

Parlem una mica de conservació. Inicialment, les zones protegides es dibuixaren com illes en un mapa. Sovint, la part protegida era decidida per una corba de nivell per sobre la qual no quedava cap poble o nucli apreciable de població (així es féu a Sant Llorenç i al Montseny). Aquesta estratègia "insular" de conservació no respon al que els científics consideren adient avui. Per això es parla, des de fa alguns anys, de xarxes, corredors, vies verdes i, en el cas de Barcelona, de l'Anella Verda. En efecte, la conservació de moltes espècies exigeix la possibilitat de desplaçar-se sobre territoris relativament grans, sigui per a trobar recursos, segons la variabilitat interanual de les condicions (per exemple, d'eixut o fred), sigui per a mantenir mides de població amb capacitat reproductiva prou grans, etc. La necessitat de permeabilitzar el territori per a les espècies és més evident si es pensa en la cada cop més probable incidència de canvis climàtics importants en un futur proper.

Tanmateix, com dèiem, l'operació conservacionista ha procedit, segurament, a l'inrevés del que hauria estat desitjable. S'ha començat per triar illes constituïdes per llocs especialment interessants, després s'ha passat a parlar de connectar aquests espais. Les coses potser haurien anat millor si s'hagués començat establint una estratègia de conservació que considerés el conjunt del territori. Cal partir d'un cert grau de respecte per l'entorn a tot el territori, la qual cosa no vol dir que no es pugui construir o enjardinar enlloc, ni molt menys. Si haguéssim començat la conservació amb aquest respecte generalitzat, potser ens hauríem estalviat l'urbanisme difús, caòtic, de pèssimes conseqüències tant a l'hora de resoldre els

problemes de transport i subministrament, com pels terribles efectes que té la fragmentació del medi menys artificialitzat sobre la biodiversitat. I potser les nostres mateixes ciutats mantindrien l'harmonia i la qualitat dels nuclis centrals que tan sovint hem d'envejar d'altres ciutats europees. Aquest respecte s'ha de traduir, necessàriament, en normatives ambientals, com n'hi pot haver en relació amb l'alçada, característiques de les façanes, etc.

Els arquitectes estan acostumats a sotmetre's a moltes normes sobre com han de ser els edificis, que varien segons les zones. Tot i així, cal lamentar que, sovint, són els primers a queixar-se, si es vol establir un mínim de normes basades en raons ecològiques. Aquesta queixa teoritzava que el paisatge és sempre un fet cultural (cosa ben certa a casa nostra, i de fet arreu, si s'entén que tot objecte natural, quan el mira un home, esdevé cultural), i critiquen el reduccionisme ecològic. De vegades, és cert que l'intent de fixar per sempre un determinat paisatge, i fer-lo intocable a base de normes i funcionaris, pot haver tingut efectes regressius, fossilitzadors, però cal dir que són molts més els abusos comesos en l'altra direcció, la de construir sense cap consideració ni per l'estètica ni pels aspectes ecofuncionals. És a dir que, fins ara, ha fet molt més mal el "llibertinatge" constructiu que el normativisme ambientalista. Per tant, potser convé aclarir alguns conceptes, encara que això ens suposi fer una disgressió.

Precisions sobre ecologia, ciutat i paisatge

És cert que la noció de paisatge és anterior a l'ecologia científica i constitueix un descobriment cultural. Això no vol dir que parlar d'ecologia del paisatge sigui aberrant, com pretén A. Roger en el seu marcadament antiambientalista *Breu tractat del paisatge*, recentment traduït al català amb el suport potser un xic paradoxal de la conservacionista Fundació Territori i Paisatge (però benvinguda sigui la traducció, perquè el debat d'idees sempre és sa). És un fet evident que la ciència emprava molts mots que tenien abans altres significats, sovint més imprecisos, per a designar el que estudia. No tindria cap sentit que ens lamentéssim de

l'ús de termes com força, energia, espai o tants d'altres per part de físics i matemàtics, en uns sentits molt més acotats que els habituals en la parla no científica. Troll, el 1939, va proposar l'ús del terme paisatge en un sentit que no pressuposa necessàriament la manipulació cultural del territori (però tampoc no l'exclou). Aquest és el sentit que, més o menys, s'accepta en ecologia, avui. El paisatge designa, en aquest context, un conjunt de sistemes ecològics, estructurats damunt d'un territori, en base a factors naturals (com la topografia, la hidrologia, la litologia, la vegetació, etc.) i molt sovint culturals (la silvicultura, l'agricultura, la urbanització, etc.).

Així com és perfectament lícit parlar d'ecologia del paisatge, ho és parlar d'ecologia urbana, per més que els ecòlegs ni fan ni faran cases, i recordo que gairebé immediatament després que jo mateix en parlés en públic em van acusar de reduccionisme. Però no es tracta de reduccionisme, ni en un cas ni en l'altre. És que la manera d'aproximar-se a la ciutat o al paisatge pot ser molt diversa: serà diferent per a un historiador, per a un sociòleg, per a un expert en art, per a un botànic... , per a un arquitecte o per a un ecòleg. I totes aquestes aproximacions són vàlides i es complementen, però cap aproximació esgota el tema i ningú no pot reivindicar la possessió exclusiva d'un mot. Per sort, els mots encara no estan patentats i la realitat és més gran que cap gremi. No sé encara si l'ecologia del paisatge aportarà grans coses, però no s'ha de veure amb desconfiança, si no és per raons gremialistes (que és el que hi ha, massa sovint, rere moltes crítiques que defensen, suposadament, posicions humanistes i antireduccionistes), i segurament ni en aquest cas, perquè l'àmbit d'actuació dels arquitectes paisatgistes i el dels ecòlegs del paisatge hauria de ser molt diferent. Que hi hagi ambientalistes que només pensen en certs animalons no vol dir que la ciència ecològica i els ecòlegs no siguin tan "humanistes" com qualsevol altra ciència o professional.

Tornem ara al punt de vista de la conservació. Com que ja no podem començar bé, partint del respecte assenyat i d'un mínim de regulació de les actuacions en qualsevol punt del territori, acceptem la idea que la conservació requereix

xarxes, o sigui un territori amb un cert grau de permeabilitat. Per a fer un símil fàcil, les nostres ciutats es construïren sense pensar mai en les barreres arquitectòniques. Qualsevol minusvàlid permanent o temporal, o qualsevol que tingui un familiar o amic proper que ho sigui, sap les dificultats que encara hi ha per a dur una vida relativament normal, per culpa de les imprevisions de disseny: escales, pendents excessius, ascensors de porta massa estreta o de poca fondària, voravies, sanitaris i un llarguissim etcètera. Ara, és cert que els dissenys més moderns estan incorporant de mica en mica aquests temes. Un altre exemple: comparant països on els terratrèmols són igualment freqüents, un sisme d'intensitat superior a 7 en l'escala de Richter té conseqüències desastroses a Turquia i produeix només petits desperfectes al Japó, com s'ha vist recentment, perquè, tot i que l'exposició al risc és semblant, la susceptibilitat o fragilitat és molt diferent: els japonesos construeixen a prova de terratrèmols forts i els turcs no. Això no és així de sempre, sinó que resulta d'una evolució tècnica i d'una exigència social dels japonesos, evolució i exigència que no s'han donat entre els turcs. Doncs bé, el tractament del territori en dissenyar, planejar i construir ha d'incorporar certs requisits ambientals, i també la previsió d'estalviar barreres als minusvàlids i la de disminuir la fragilitat davant els terratrèmols o els incendis, entre moltes altres coses. Nosaltres, per desgràcia, i força per a la nostra vergonya, ens assemblen més als turcs que als japonesos pel que fa als terratrèmols, i em temo que també pel que fa als requisits ambientals i als incendis.

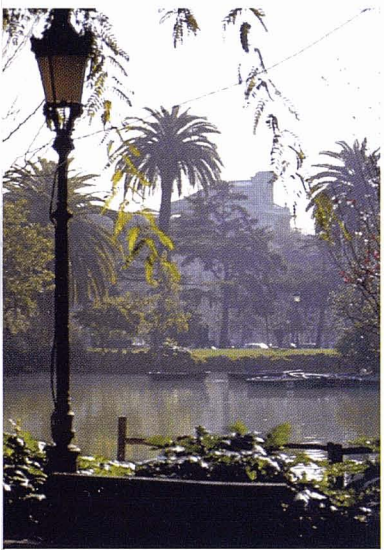
Cap a una aproximació integradora

Les noves funcions dels parcs i espais verds. La conservació d'una xarxa d'espais, no diré que "naturals" en sentit estricte, però amb un grau d'intervenció antròpica de baixa intensitat, és una necessitat ambiental. I no em refereixo només als parcs metropolitans, sinó també a la resta del territori metropolità. Els parcs són els nuclis bàsics d'aquesta xarxa, i se suposa que han de complir a la vegada objectius de conservació de la diversitat, protecció

hidrològica, producció agro-silvo-pastoral, oferta de lleure i paisatge (en el sentit estètic), etc. Entre parc i parc, amplis espais predominantment agrícoles poden seguir jugant un paper bàsic en la conservació, sobretot si la seva gestió ho té en compte i, per tant, preserva les tanques vegetals entre camps i els bosquets de ribera, limita l'ús de plaguicides i adobs als menys perjudicials i a les dosis apropiades, etc. Les grans infraestructures de transport també han de tenir en compte el tema de la permeabilitat per a fauna i flora, com s'ha fet en casos com el de l'autovia dels túnels de Vallvidrera. Finalment, l'espai urbanitzat pot ser també més o menys respectuós amb la biodiversitat i la permeabilitat.

Als països del nord d'Europa és habitual parlar del paper dels "bosc urbans" en la conservació. Ací, la idea de bosc urbà sembla estranya, tot i que la devesa de Girona pot donar-nos una imatge aproximada de què es vol dir. En la mesura que, com dèiem abans, anem entenent que hem passat de la ciutat a la regió urbana, el concepte de bosc urbà esdevindrà més usual. Tot i així, ara els parcs urbans, els jardins o, fins i tot, els arbres del carrer, tenen, a més de les seves funcions socials i estètiques, un paper ecològic, encara que hi hagi moltes espècies exòtiques. Aquest paper ecològic es relaciona amb la permeabilitat del territori a plantes i animals. Al primer apartat d'aquest article, ja hem reconegut que les prioritats en el verd urbà eren unes altres, estètiques i recreatives, però és bo saber que existeix, a més, aquest paper ecològic. El nombre d'espècies d'ocells, insectes o plantes que es veuen als barris amb una relació construït/verd més alta és molt superior que el que es veu als barris amb menys verd, una obvietat si es vol, però que no per òbvia deixa de ser certa i, tanmateix, sovint s'oblida. Per tant, més verd urbà vol dir més permeabilitat en general, encara que la permeabilitat varia per a cada espècie.

El territori és un mosaic de situacions amb molt diversos graus d'intervenció antropògena, encara que, en el nostre cas, d'intervenció n'hi hagi arreu. En algunes peces (tessel·les) del mosaic territorial, hi ha una alta diversitat

R. Moreno

Parc de la Ciutadella de Barcelona. R. Moreno

natural (d'hàbitats, d'espècies i genètica). En altres tesselles, s'incrementa molt la intervenció humana, potser amb una elevada riquesa cultural o potser amb una ocupació molt simplificadora del medi en tots els aspectes. Entre uns extrems i altres, hi ha totes les situacions intermèdies. El que hem d'intentar és, en primer lloc, saber quin país volem, és a dir, quins grups d'objectius d'ús han de dominar a cada part del país, i, en segon lloc, que les intervencions humanes, sigui quina sigui la seva intensitat, estiguin tan ben pensades com en siguem capaços, en totes les dimensions, i una dimensió molt important és l'ambiental. Hem de compatibilitzar molts usos, com hem vist en el cas dels parcs metropolitans, però compatibilitzar vol dir d'antuvi respectar els diferents interessos i trobar la millor solució.

La ciutat del futur i la natura

La ciutat del futur, que proposava assentada damunt quatre columnes, ha de refermar la columna ambiental, que simbolitzàvem amb la clorofil·la (i quedi clar que és només un símbol). És, segurament, d'aquesta la columna que anem més coixos a casa nostra, i amb molta diferència negativa en relació amb moltes ciutats europees i nord-americanes. La solució no ha de ser la mateixa arreu, cal pensar-la per a cada situació. En el cas de Barcelona, ja he dit que potser, en lloc de mirar els espais "entre" edificis, cal mirar els espais "dins" dels edificis, que ja era una idea d'en Cerdà, i ara potser es pot recuperar amb les cobertes verdes sobretot. Cal, en canvi, rebutjar el racionalisme predicat per Le Corbusier, que segrega els usos de l'espai urbà, perquè avui sabem que és irracionalisme ambiental, generador d'un exagerat consum d'energia i, per tant, de contaminació. Això té una conseqüència que contradiu una mica les expectatives d'alguns sobre el paper dels parcs metropolitans. Abocar tota l'oferta "verda" per al lleure i el paisatge als parcs metropolitans és una forma de segregació d'usos que hauria agradat a Le Corbusier però que no s'adiu amb els principis bàsics de reducció de la despesa energètica i de les emissions contaminants i hem

vist també que entra en conflicte amb la conservació. Per això, com a alternativa parcial, cal crear una oferta interior, però ja sabem que només serà parcial. També cal millorar espais intersticials i mantenir la qualitat dels ambients on encara predomina el paisatge conreat, dins l'àmbit de la regió urbana. Això reduiria una mica la pressió sobre els parcs metropolitans i, per tant, sobre la biodiversitat, a part de reduir el total de desplaçaments. La regió urbana ha de tenir una oferta verda pròpia, interna, que satisfaci la major part de la demanda de lleure associada als espais verds, i no deixar que tota aquesta demanda pesi damunt els parcs perifèrics més valuosos o, com passa de vegades, fins i tot dirigint-la i abocant-la a aquests parcs.

Conservació i economia en el nostre entorn

La conservació i gestió dels espais protegits exigeix més inversió, pública i privada. La que hi ha al nostre país està lluny dels estàndards dels països veïns. No entraré en les relacions entre economia i ecologia, ni en la necessitat d'una economia ecològica, perquè no tinc l'espai ni la qualificació necessaris. A més, per parlar del verd urbà i dels parcs metropolitans, no em llençaré a una crítica de la societat postindustrial, perquè em penso que resultaria excessiu, desproporcionat. Quedant-nos amb la idea que vivim en una societat de mercat (idea ben qüestionable en no pocs aspectes), almenys deixeu-me posar de manifest alguna incongruència. En la mesura que la societat, no precisament socialista, en què vivim assigna noves funcions als espais més "naturals", com són certes formes de lleure, conservació de la diversitat biològica i ecològica, acumulació de diòxid de carboni, etc., afegides als més tradicionals de producció de fusta, fruits, bolets, caça i pesca, protecció hidrològica, etc., és evident que no es pot esperar que aquests serveis apareguin gratuïtament, com si fossin un excedent que no produeix cap gratificació als propietaris. Els parcs metropolitans fan molts serveis, però els propietaris de la terra no en treuen cap benefici. Per tant, i sempre seguint la lògica del mercat, no hi inverteixen, almenys no amb la finalitat de garantir aquests serveis que,

Font de Montjuïc. R. Moreno

en certa manera, veuen imposats per un canvi d'actituds socials en relació amb la natura.

Aquest problema és conegut de fa temps, i s'ha mirat de donar-hi algunes respostes des de l'òptica del mercat, però no és fàcil. No és el moment d'entrar en detalls, però el concepte és important. En el cas dels parcs metropolitans, les administracions han de desenvolupar una estratègia combinada, econòmica i ambiental, que parteixi del reconeixement d'aquesta situació: la societat vol uns serveis, i els ha de pagar si se'ls vol assegurar. Hi ha moltes maneres de pagar. S'ha de combinar una política fiscal, financera, de promoció dels etiquetatges ecològics, etc.

Sóc contrari al *pay per view* que, amb tanta facilitat s'imposa a les televisions, quan ja paguem més que massa per unes televisions públiques que sovint cauen en el mateix estil xaró que les privades. Ara bé, si s'accepta aquest sistema com d'allò més natural, per què llavors sorprèn que alguns propietaris forestals i rurals vulguin fer pagar per deixar veure allò que ells mantenen en un estat prou atractiu com per generar interès? Per què els nostres polítics accepten sense piular que un partit Barça-Madrid (amb forta demanda, no cal dir-ho), que fins ara i des de fa anys ha estat transmès en obert, de cop passi al sistema de *pay per view*, però reaccionen en canvi vivament i amb contundència quan algú pretén cobrar un peatge al Montseny? El dret a la natura és, certament, més bàsic que el dret al futbol, i ja he dit que no m'agrada el *pay per view* ni m'agraden els peatges, però penso que hi ha, tanmateix, una inconsistència important. El que segueix no és una proposta concreta, sinó un exemple que el tractament de la conservació no és coherent amb l'organització de la societat en altres matèries: seguint la lògica del mercat, potser no seria tan estrany si les associacions de propietaris dels parcs (Administració inclosa), actuant com una mena de cooperatives agroforestals, o les direccions dels parcs, fessin pagar unes quotes d'accés, amb l'obligatorietat, degudament controlada, d'invertir les recaptacions per a

garantir els nous serveis desitjats per la societat, i redistribuir els diners recaptats entre les finques. Sempre dins de la lògica en què es mou la nostra societat, una solució en aquest sentit és evident que ajudaria a finançar els parcs, permetria controlar els visitants problemàtics (per exemple, certs tipus de motoristes) i permetria millorar certs serveis. De pas, reduiria la necessitat d'intervenció de l'Administració en la gestió directa, i la limitaria al paper de control del compliment per part dels propietaris de les finques.

Ja he dit que no m'agraden els peatges, i no penso que s'hagi de fer res de semblant, però per quin motiu ens n'hauríem d'escandalitzar en aquest camp, si no ho fem en tants d'altres? La natura és més bàsica que el futbol com objecte de consum, però també ho és el pa nostre de cada dia. L'aigua és absolutament bàsica, i la paguem. Si volem que la natura faci nous serveis a cada cop més gent, algú ho haurà de pagar: el poble, directament, o el poble mitjançant els impostos, directes o indirectes. Qualsevol que sigui la solució adoptada, hi ha una dificultat afegida que cal tenir molt present: la contradicció inherent a mantenir una elevada qualitat (alta biodiversitat) i oferir espai recreatiu a una població humana important. Els parcs metropolitans han de fer una oferta de lleure, però matisada: només certs tipus de lleure són admissibles (ja es prohibeix la circulació amb vehicles de motor fora de pistes, però no es controla prou, ni, sobretot, es controla el soroll dels motors, que no respecta les pistes en cap cas); i només certes quantitats de visitants segons les zones poden ser tolerades sense efectes greus. Aquesta segona limitació faria perillós que els parcs, finançats per venda d'entrades, competissin per atraure visitants.

Fer pagar l'entrada o pagar directament amb els impostos no són les úniques possibilitats. Una altra possibilitat, dins la lògica de mercat, ja practicada a alguns indrets, és que les companyies que abasten d'aigua les ciutats s'ocupin de mantenir en bon estat els boscos de les conques que aprofiten, per tal de reduir els costos dels tractaments. Hi

ha iniciatives enginyoses, per exemple en el cas de Nova York, per al finançament d'aquest tipus d'actuacions. Per cert que parlar de l'aigua és molt delicat a casa nostra. Però, a més de les companyies de subministrament d'aigua canalitzada, les empreses envasadores (per exemple, les del Montseny), que semblen tenir llicència de corsari, no haurien de contribuir almenys a mantenir una bona gestió forestal al massís? Trobaríem altres exemples, però ja ens estem allargant massa, així que tornem als plantejaments generals, i acabem.

De l'espai construït i el verd urbà als espais rurals periurbans i als parcs metropolitans, i més enllà, en tot el territori, cal una nova estratègia i una nova manera de fer. Els requeriments ambientals han de ser tinguts en compte sempre, i en cada actuació. El més bàsic d'aquests requeriments ambientals és preservar els sistemes de vida en conjunt. Això vol dir mesures molt diverses, en funció del grau d'intensitat de la intervenció humana en cada punt del territori. Fins i tot, quan la intervenció és construir sobre tota la superfície considerada, també cal tenir en compte aquests requeriments (essencialment, cal veure com es pot minimitzar l'impacte sobre l'entorn). Conceptualment, augmentar el nivell d'autoexigència en els aspectes ambientals no és una gran complicació. Tampoc té per què ser un cost afegit molt sensible. I si n'hi ha algun de cost, potser es pot assumir, com se n'assumeixen tants altres per millorar la qualitat final. En molts casos, s'està veient que els primers empresaris en assumir la integració dels costos ambientals obtenen avantatges competitius. En el domini que ací ens ocupa, empresaris relacionats amb el turisme o el lleure es poden beneficiar d'un tractament correcte de l'entorn. Per al conjunt de la societat, tot això és, sobretot, qüestió d'acostumar-s'hi: la nostra cultura al respecte ha d'evolucionar cap a la quotidianitat. L'inconvenient de la meravellosa festa de Sant Jordi és llegir llibres i comprar flors només un dia a l'any. Ací, el que cal és estar-hi a sobre cada dia, i no només el dia del Medi Ambient o el dia de l'Arbre. No hi ha solucions massa simples. Sempre costa fer

canvis culturals profunds, però els poders públics han de tenir una orientació clara i practicar el dia a dia amb aquesta orientació ben present.

Conclusions

Em van proposar d'escriure sobre els parcs metropolitans, això sí, donant-me molta llibertat, i me l'he presa, i potser n'he abusat, intentant defensar una visió integrada del tractament del territori: la relació entre els parcs metropolitans i la ciutat està marcada per com és la ciutat, per exemple l'oferta d'espais verds interiors, per com són els espais agrícoles periurbans o intersticials, per un complex teixit de relacions econòmiques i per un sistema d'organització social (per exemple, com i qui i amb quins diners gestiona els parcs), etc. Crec que cal aquesta visió integrada. S'han fet intents, en el cas de l'àrea barcelonina, des de l'òptica del planejament territorial i, de vegades, emprant les possibilitats de la Llei del sòl. Em sembla bé, però cal anar encara més lluny, perquè el planejament només és una fase del procés, el de decidir quina funció atorguem a cada tessella. El planejament no resol les relacions socioeconòmiques ni les mesures ambientals que han de mantenir un sistema coherent, que compatibilitzi usos i conservació. Abans i després del planejament, cal una estratègia molt més rica i multidireccional. Una estratègia que no sigui ni de fossilització, ni de parc d'atraccions, ni de maquillatge esteticista, que es basi en uns objectius clars per a la ciutat que volem, per a la regió urbana que volem, per als paisatges que volem, per a la protecció dels sistemes de suport de la vida. Una estratègia compartida per les diferents administracions. Una estratègia visionària, si voleu, com ho han estat totes les que han caminat realment cap al futur, basada en un nou contracte social per a l'ús intel·ligent i, per tant, sostenible, del territori.

Rambla de les Flors de Barcelona. R. Moreno